

Likaaja vai vesiensuojeluyksikkö?

”Sikala, imelä, käymisjätteet”, kuvaili Helsingin vesilaitoksen kemisti jokiveden hajua Vantaanjoen eri näytepaikoilla 1960-luvulla. Ja lista havainnoista jatkui: ”koinmyrky, viemäriveresi, muta, kemikaliot, home, sammal, melassi, talli, öljy, ammoniakki, pihka, mätä kala, lysoli, perunankuoret, bitumi, mätä kananmuna.”

Tuolloin pääkaupunkiseudun vesijohtovesi valmistettiin Vantaanjoen vedestä Vanhankaupungin ja Pitkäkosken vesilaitoksilla.

Vantaanjoen valuma-alueella ja sen edustan merialueella oli vuonna 1965 yli 30 asuma- tai teollisuusjäteveden purkupaikkaa (yli 200 m³/vrk). Näistä jätevesistä lähes puolet johdettiin vesistöön käsittelemättä ja viidennes vain mekaanisesti käsiteltynä. Lopuilla oli biologinen käsittely. Suuri jätevesikuormitus todella näkyi ja tuntui Vantaanjoessa ja rannikkovesissä paitsi pahoina hajuina, myös likaisuutena ja rehevyytenä.

Puhdistamot pelastavat

Toimiin oli pakko ryhtyä ja 1970-luvusta tulikin vesiensuojelun vuosikymmen ja menestystarina ympäri Suomen. Vesistöt saatiin pelastettua ennen kaikkea tehokkaaseen jätevedenpuhdistukseen panostamalla.

Tänä päivänä Vantaanjoen varren suurten jätevedenpuhdistamoiden (Riihimäki, Hyvinkää ja Nurmijärvi) puhdistustulos on huippuluokkaa. Luonnollisesti se on sitä myös mereen purkavilla HSY:n Suomenojan ja varsinkin Viikinmäen jättipuhdistamoilla.

Jätevedenpuhdistamoiden osuus Vantaanjoen kokonaiskuormituksesta fosforin osalta (tärkein vesistöä rehevöittävä ravinne) onkin enää vain muutama prosentti. Puhdistamot toimivat pääsääntöisesti tasaisen hyvin ympäri vuoden.

Pääosa vesistökuormituksesta muodostuu valuma-alueen hajakuormituksesta, jonka määrä vaihtelee paljon eri aikoina lähinnä sateen määrän ja ajankohdan vaikutuksesta. Esimerkiksi vuosi 2020 oli sateinen: talvellakin runsaat sateet tulivat vetenä ja ravinnehuuhtoumat valuma-alueelta olivat suuria. Puhdistamoperäisen fosforikuormituksen osuus oli tällöin ainoastaan 2 % Vantaanjoen mereen purkamasta fosforin kokonaiskuormituksesta.

Mielikuvien muutos

Onneksi meidän ei tarvitse enää kärsiä 50 vuoden takaisista ongelmista. En uskalla edes kuvitella, millainen tilanne olisi nyt, jos tehokkaiisiin toimiin ei olisi aikanaan ryhdytty. Kaikesta huolimatta jätevedenpuhdistamot mielletään yleisesti edelleen yhdeksi likaajaksi muiden joukossa. Tähän ajattelutapaan pitää tulla muutos. Viestiä on viety vesiensuojeluyhdistyksissä eteenpäin jo kauan, erityisesti puhdistamoasiantuntijoiden toimesta. Markkinointi ja mainonta ei vain ehkä ole se meidän osaamisemme ydin...

Sanotaan se siis vielä ääneen: jätevedenpuhdistuksen laajamittainen käyttöönotto ja kehitys Suomessa on ollut suuri menestystarina. Puhdistamot eivät ole likaajia, vaan vesiensuojeluyksiköitä sekä tulevaisuuden ravinteiden kierrättäjiä ja talteenottajia.

Ja edelleen, puhdistamohenkilökunta tekee mitä arvokkainta vesiensuojelutyötä. Olemmekin puolileikkisesti kutsuneet tätä ammattikuntaa jo kauan **Vesiensuojelun Ritareiksi**. Heidän työnsä arvostuksen soisi todella nousevan.

Kun seuraavan kerran huuhtelet vessanpöntön, tee se kunnioituksella. Pääset haluamastasi eroon (jopa liiankin) helposti (ja halvalla). Voit olla myös luottavainen puhdistuksen suhteen, kunhan et laita pönttöön mitään sinne kuulumatonta. Pois rätit, pyyhkeet, kasvomaskit, pumpulipuikot, lääkkeet, kemikaalit, liuottimet... mutta se onkin sitten jo toinen juttu.

Blogin kirjoittaja, ympäristöasiantuntija Jari Männynsalo, on työskennellyt Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistyksessä vuodesta 2004 alkaen. Hän on koulutukseltaan limnologi (MMM, HY/Viikki). Sattuma ja avoin vakanssi johdatti tuolloin nuoren vesistötutkijan EU-projektitöistä insinöörimäisemmän työn pariin; Männynsalon päävastuualue on jätevesiasiat. Kontaktipintaa muihin vesiensuojelun osa-alueisiin on paljon ja työnkuva monipuolinen. Runsaat palvelusvuodet ovat yksi viihtyvyyden mittari. Männynsalo on aktiivisesti mukana Suomen Vesiensuojeluyhdistysten Liiton toiminnassa, mm. puhdistamo- ja koulutustyöryhmissä ja osallistuu jälkimmäisen kautta ympäristönäytteenottajien koulutuksen järjestämiseen. Hänellä itsellään on sertifikaatit vesinäytteenotosta ja -mittauksesta sekä näytteenotosta maaperästä ja kiinteistä jätteistä.